

ГРАМАДСКІ АГЛЯД ВІБЛІЯТЭК

Я жыў і працую ў невялікім горадзе Чарыкаве. Як і ў кожным раённым цэнтры, у нас ёсць Дом культуры, некалькі бібліятэк. Мы глядзім новыя фільмы, бываем на вечарах адпачынку, знаёмімся з новымі спектаклямі аматараў самадзейнай сцэны. Багата ў нас грамадская бібліятэка, дзе я працую. Ўважлівы фонд — звыш 25 тысяч тэм. Мы часта праводзім канферэнцыі чытачоў, дыспуты.

Але непаконце тое, што не ўсе жыццё горада бываюць у Доме культуры, у бібліятэцы, слухаюць доклады, лекцыі... Некалькі з іх, на жаль, моцна трымаюцца за старо, што даўно аджыло. Гэта людзі, які вераць у бога.

Памагі ім выразаць і рэлігійнага навушніку, дазвольце да актыўнага грамадскага жыцця — нягледзячы на тое. Тут патрэбна ірыдывіа індывідуальна работа сярод веруючых. Ёсць у нас добра падрыхтаваныя чытачы, і яны памагаюць нам прыхваць веруючых да вытанай атэістычнай літаратуры, часта бываюць у іх сем'ях, гутарыць з імі.

Хочацца расказаць, як да нас прыйшлі новыя чытачы.

Маладая жанчына Зінаіда Аляксееўна Шчарбіна яшчэ з маленства верыла ў бога. Калі ў яе нарадзілася дзіця, яна вырашыла яго пахрысціць. Кума панесла дзіця да папа. Той, перш чым выканаць абрад, патрабаваў, каб жанчына запяціла яму пяць рублёў. У яе ж было з сабою толькі каля трох. Аднак «сваёму ашчэ» і слухаць не стаў. Ён завіў: «Збарэць больш, гадзі і пахрысціць».

У сэрцы Зінаіды Аляксееўны закралася першае сумненне і крыўда. Значыць, і да бога без грошай не патрынаеся.

Давадушся пра гэта, мы запрасілі жанчыну ў бібліятэку. Шчыра пагаварылі з ёю і прапанавалі кнігу на антырэлігійную тэму.

Пачытала б, але я малапільменная, — адказала З. Шчарбіна.

І мы памаглі жанчыне прачытаць кнігу-споведзь Е. Дудмана «Чаму я перастаў верыць у бога». Кніга ўсхвалява-

КНІГІ НАСТУПАЮЦЬ

ла Зінаіду Аляксееўну, адкрыла вочы на непрыстойныя справы царкоўнікаў. Асабліва перанала Зінаіду Аляксееўну тое, што аўтар кнігі — былы кандыдат багасловаў, які пасля адраджаў ад царквы.

Доўга яшчэ гаварылі з жанчынай пра рэлігію. Дамовіліся, што Зінаіда Аляксееўна будзе заходзіць у бібліятэку часцей. А мы, у сваю чаргу, пастараліся падарыць ёй іншыя кнігі. Паступова жанчына прыхвацілася да чытання. Цяпер у яе фармуляры звыш 20 кніг атэістычнага зместу.

Зінаіда Аляксееўна беспаспартна парвала з рэлігіяй. Кніга памагла ёй знайсці дарогу да свята і прайсці. Жанчына цяпер сама расказвае суседзям і наведвальнікам бібліятэкі пра выпадкі з хрысціянствам дзіцяці, пра тое, што і нехрысціянцы яе сын гадучца добры хлопчыкам.

За апошнія чатыры гады актыўнымі чытачамі бібліятэкі стала больш за дваццаць веруючых, пераважна баптыстаў. Сам гэты факт — значная перамога работнікаў нашай бібліятэкі.

Сярод чытачоў ёсць намала людзей, якія зусім ігнаду яшчэ наведвалі малітоўныя дамы. Вось чытан М. (я не магу пачуць што назваць яго прозвішча). Ён і раней у нас браў кнігі, але па садоўніцтву і гародніцтву. А сёння ён ужо чытае куды больш сур'ёзныя грамадска значныя кнігі. Больш за дзесяць кніг прачытаў чытач В., які таксама ў свой час трапіў у секту. І яму бібліятэка памагла вызваліцца ад рэлігійных забавонаў.

Праводзім мы работу і дома ў веруючых. Больш пятаціці маладых чытачоў нашай бібліятэкі выконваюць абавязкі чытальнікаў. Гэта намасольцы, вучні старшых класаў сярэдняй школы. Яны наведваюць пажылых малапільменных людзей, чытаюць ім газеты, кнігі.

Але і гэтым не абмяжоўваецца работа з веруючымі. Нашы бібліятэкары шэфтуюць над чырвоным кутком жывёлагадоўчай фермы саўгаса «Чарыкаўскі», дзе ў нас працуе перасоўка. Сярод іншых кніг тут ёсць і антырэлігійная літаратура. За жывёлаводамі мы не раз

абмяркоўвалі кнігі на атэістычных тэмах. Гэта была цікавая размова.

Перасоўкі кніг працуюць на камбінаце бытавога абслугоўвання, гароднінасушыльным заводзе. І тут калектыўна чытаем кнігі на гэтых тэмах і абмяркоўваем прачытанае.

У чытальнай зале бібліятэкі ёсць «Куток атэіста». Чытач знойдзе тут выстаўку кніг, картэжкі літаратуры па атэізму, стонды — «Рэлігія — вораг навукі і прагрэсу», «Новыя абрады і традыцыі — у быт».

Разам з антырэлігійнай прапагандай вялікую ўвагу аддаём укарачэнню ў быт новых звычак і абрадаў. На кніжных пачынах бібліятэкі можна знайсці літаратуру. Мы не толькі прапагандуем новыя звычкі і абрады, але і дапамагам іх праводзіць. Разам з актывам памагам праводзіць урачыстую рэгістрацыю шлюбав, нованароджаных дзяцей. Для ўдзелу ў гэтых урачыстасцях стварылі спецыяльную камісію, якую ўзначальвае сакратар гарадскога Савета М. Дзеркачова.

Працуе ў нас і савет атэістаў. Яго членамі з'яўляюцца ўрач З. Серакова, настаўнікі Е. Красільнікава, В. Шаніна, Ул. Сафроненка і іншыя. У плане работы савета прадугледжаны тэматычныя вечары: «Зямля і Месяц», «Пакаронне космасу», вечары пытанняў і адказаў, канферэнцыя чытачоў па адной з кніг на атэістычную тэму.

Цікава прайшоў вусны часопіс «Чалавек, бог, космас». За мінулы год мы выдалі сваім чытачам звыш пяці тысяч экзэмпляраў прыроднаадукацыйна-навуковых і атэістычных кніг. Праводзілі індывідуальныя гутаркі з веруючымі, агляды навінак, чытанне на вечарах мастацкіх твораў на атэістычныя тэмы, канферэнцыі чытачоў.

Усе гэтыя формы і метады прапаганды кніг дапамагаюць нам выхоўваць у людзей любоў да прыроднаадукацыйна-навуковай і атэістычнай літаратуры.

Р. ФОНКАЦ, загадчыца Чарыкаўскай гарадской бібліятэкі.

Звыш трыццаці год працуе кінамеханікам Лідія Адамаўна Салотыя. У мінікім кінаапарату «Цэнтральны» яна працуе з дня заснавання. За добрую работу ёй прысвоена званне ўдаражнай намістачыніцы працы. Свой вопыт старэйшай кінамеханік перадае маладым. На здымку: кінамеханік Л. А. Салотыя.

Фота М. РУБІНШТЭЯНА.

ДРУГОЕ ПРЫЗВАННЕ

Літаратурная старонка, якая штомесяць з'яўляецца ў быўшай раённай газеце «Маяк Прыдняпроўя», даўно заваявала сімпатыі чытачоў. Тут друкуюць свае творы

члены мясцовага літаратурнага аб'яднання, для каго мастацкае слова стала другім прызначэннем, — рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя.

Цікавыя матэрыялы змешчаны на верасіўскай старонцы: верш

З нашай ПЛОШЧЫ

Прыгажосць кожнага горада — гэта не толькі прыгажосць яго вуліц і плошчаў, яго архітэктурны ансамбляў. Неад'емная частка гэтай прыгажосці — зеляніна парку і сквераў, вуліц і двароў.

Намала зроблена па зеляненню горада Мінска. Пра гэта ўсе ведаюць. Усе, здаецца, ведаюць і разумюць таксама, што дрэвы і кветкі высаджваюцца для патрэбы чалавека, для таго, каб прынесці яму радасць. Могуць спытаць, навошта мы паўтарам гэтыя банальныя ісціны? Аказваецца, ёсць для гэтага неабходнасць. Так, так — неабходнасць, бо ёсць яшчэ ў нас людзі, якія змаглі і ў справу зелянення горада ўнесці шаблон і казешчыну.

Сказана зеляніна? Давай зелянінае. Прадэцкае сёння на некаторых вуліцах горада, асабліва ў раёне аўтамабільнага, шарыкападвышчыкавага заводаў і іншых месцах. Убачыце там такі мяшчэныя — жылы дом літаральна з усіх бакоў абкружан дрэвамі, галіны якіх літаральна ломяцца ў вокны. Можна сабе ўявіць як цёмна ў пакоях гэтага дома нават у самы сонечны дзень. Наўрад ці адчуваюць месцовыя жыццары асладу ад такога «зелянення».

Або яшчэ. Успомніце, як усе мы ратуем вясной ад талапагнага пуху. Пух забруджвае вуліцы, дэ-

машністы заводна вітаміннай мукі з саўгаса «Вараніно» Уладзіміра Кныша «Раскажы, бяроза», апаўднёнае журналіста Юліяна Казлова «Камандзіроўка», байка на наступніка Васіля Карпачанкі «Бедныя зарцы». Старонку ўпрыгожвае добры фотаразм, зроблены рэдактарам раённай газеты Рыгорам Барысавым.

Відэочына, што ўсе выпадкі, калі жыццары той ці іншай кватэры патрабуюць больш кароткай абрэзкі дрэў, якія зацямяюць іх вокны, нам здаецца, трэба іці ім наустрач, не лічычыся з дзіўным густам некаторых людзей, якім падабаецца зьявіцца неакучлена дрэвы, што растуць, ядомна, не пад іх, а пад чужымі вокнамі.

У гэтым простым пытанні нельга дупускаць бюракратычнай цегані. Сёння, каб укараціць дрэва, што сваімі галінамі лезе ў вокны, трэба рашыце саўваспекцыі і камунгаса. А там-сям і нас

РАСЦЕ ПАД АКНОМ ТАПОЛЯ

ры, залатае праз адчыненні вокнаў у кватэры.

А ўсе гэта вынік таго, што людзі, якім было даручана праводзіць зеляненне горада, паставілі да гэтай справы казёна. Хто прымушаў іх садзіць хуткарастучыя дрэвы пад самымі вокнамі дамоў? Кожнаму ж ясна, што тут трэба было садзіць нізкарослыя кустарнікі — прыгожа, і зручна.

А таполі? Іх кудышчэ з-за таго, што яны добра прымаюцца, хутка растуць. Вось і садзяць усюды таполі, дзіўна жончыны дрэвы і між тым, у Ленінградзе і іншых буйных гарадах дрэва адмовіліся ад гэтай пароды дрэваў.

І яшчэ памылка — на некаторых вуліцах і дварах дрэвы пасадылі так густа, што пад імі вечная вільгаць — праз лістоў не прабіваецца і прамяньнік сонца. Такі малюнак, напрыклад, можна наглядзець на вуліцы Захарава, дзе на адным з бакоў вуліцы высаджана тры рады ліп.

Могуць сказаць, навошта цяпер пра гэта ўспомінаць, пасля боікі кулакамі не маюцца. Не, становіцца можна выправіць і цяпер. Якім чынам? У асноўным, шляхам саюснасці і правільнай абрэзкі дрэў. Гэтым рэгулююцца іх рост. Трэба абавязкова вясной будаўніча года каротка абрэзаць усе таполі, якія гэта было зроблена сёлётай вясной у Маскве.

Відэочына, што ўсе выпадкі, калі жыццары той ці іншай кватэры патрабуюць больш кароткай абрэзкі дрэў, якія зацямяюць іх вокны, нам здаецца, трэба іці ім наустрач, не лічычыся з дзіўным густам некаторых людзей, якім падабаецца зьявіцца неакучлена дрэвы, што растуць, ядомна, не пад іх, а пад чужымі вокнамі.

У гэтым простым пытанні нельга дупускаць бюракратычнай цегані. Сёння, каб укараціць дрэва, што сваімі галінамі лезе ў вокны, трэба рашыце саўваспекцыі і камунгаса. А там-сям і нас

А. БІРЫЛА, персанальны пенсіянер; Л. КНІГА, кандыдат медыцынскай навуцы; Г. ГРАКАВА, старшыня камісіі па зеляненню і добраўпарадкаванню домавога камітэта пры домакіраўніцтве № 12.

БАНДЭРОЛЬ ТРАПІЛА НЕ ПА АДРАСУ

Здарылася так, што паштовае аддзяленне памылілася. І бандэроль замест бібліятэчнага калектара трапіла ў абласную бібліятэку. І паколькі ў бандэролі знаходзіліся кнігі, то, вядома, было цікава паглядзець, што ж можна паслаць сельскай бібліятэцы ў адрас калектара.

Карашэй кажучы, у бандэролі былі кнігі, высланыя калектарам бібліятэцы, апошняя ж ад іх адмовілася.

Слова «адмовілася» насцяроўвала нас. Адмовілася? Але чаму? Хто ў гэтым вінаваць?

На спаве ўсё аказалася вельмі проста. Задачы Троцінскай сельскай бібліятэкі Клімавіцкага раёна М. Ласоўскі атрымаў з бібліятэчнага калектара пасылку з новай літаратуры. Убачыўшы, што ў пакунку сярод іншых кніг была літаратура на беларускай мове і дзіцячыя, ён адрозваўшы вырнуць пасылку ў калектар, матывуючы свой учынак тым, што на дасланую літаратуру ён заказаў не рабіў.

На першы погляд з гэтым можна пагадзіцца. Вядома, сродкі на набавіць літаратуры ў сельскіх бібліятэках невялікі і таму нельга браць ніводнай лішняй кніжкі. Але ж гэта бы-

га хлопчыка Валерку Карабукіна. Кніга выдана на рускай мове і разлічана на школьнікаў 6—7 класаў. Вядома і другое: пяцьдзесят працэнтаў чытачоў любяць сельскай бібліятэцы складае юны чытач навіта гэтага ўзросту.

Некаторыя бібліятэчныя работнікі пры афармленні заказаў па тэматычных планах рэспубліканскіх выдвецтваў Імуніцка ўсяляк абходзіць беларускія выданні. Але што гэта будзе за бібліятэка, якая не можа прапанаваць сваім чытачам лепшыя здыбкі роднай літаратуры.

Паўстае пытанне: ці мае права бібліятэчны калектар выправіць памылку бібліятэкі і выслалі ёй патрэбныя кнігі, хая апошняя па розных прычынах не аформіла на іх заказ?

Думаю, што ма. І нават абавязаны гэта зрабіць. Пры абавязку існуе савет, у склад якога ўваходзяць вопытныя бібліятэчныя работнікі і кнігазаводцы, якія заклікаюць выправіць памылкі ў камплектаванні кніжнага фонду, якія дапусціў той ці іншы бібліятэчны работнік.

Спадысяю, што падобныя прыклады не будуць паўтарэцца. Сельскай бібліятэкары павінны лічыць сваім найпершым абавязкам умелую прапаганду твораў беларускіх пісьменнікаў.

Ул. САКАЛОУСКІ, супрацоўнік Магілёўскай абласной бібліятэкі імя Ул. І. Леніна.

ЦЫРК

У кожным сезоне мінчане сустракаюцца з цікавым ачынным і замежным цыркавым калектывам і выканаўцамі. Зусім нядаўна мы глядзелі праграму артыстаў ГДР і Румыніі, а зараз у беларускую сталіцу выступіла цырк Польшчы.

Традыцыйная ўвешчорка. Паўза. І ў святле каларовых промінняў — віхура бадю. Ён пачынаецца «Паланезам». Адрыўчы-баль — і пачаўся «Спектакль». Малаціныя касцюмы, кунтушы, футравыя шапкі, шырокія паньсы. Але воль с'ярод багатаў шпільчэкаў звычайныя хлопцы з дзюбчынаю. Яны і пачынаюць паказ.

Вельмі удалым аказаўся гэты пачатак. Нумар, які выконвае артыст Ян Сіткевіч, быццам магучы ўстунны акорд да ўсёй праграмы. Легкасць, характэрна, дакладнасць — характэрныя рысы пачырку маладога артыста. Дастаткова толькі пералічыць трукі, якія ён выконвае, — віс на адным пальцы ў заднім бланшы і падцяганне, бланш на руцэ, якая знаходзіцца за плячом, выкруты на колыцах, — каб уявіць сабе дыяназон Гімнаста. Сіткевіч заканчвае нумар абрываюм на шпраты. Гэта эфектна, страшна, выклікае вярскі ў зале, але для «смарцэлага» скачка вярта звычайна інаша рыцарка. Фінал яна ад традыцыйна старага цырка, а працую ж Ян Сіткевіч зусім інакш, па-сучаснаму.

Услед за Сіткевічам (хоць і не ў тым парадку, у якім ідуць нумары, хочацца назваць артыстаў Кармо, Іх «Мексіканскія гульні» — гэта цікава вырашаны, па-свойму рызькоўны і смелы нумар, які выконвае цэлая сям'я — бацька, дачка і два сыны. У нумары разнастайныя нумары трукі — ад вязаня вузлу і закінвання ласо да зразаня бізуюм і віданя нажоў вакол чалавека. Але ўвесь нумар па манеры падачы, касцюмах, рэжыўцы вытрыманні ў адным стылі. Строга па амплу размернаваны і ролі. Вядучым з'яўляецца Карма-бацька. Яго тэмперамент і вясёлая манера захапляе глядача, змяняе небяспену і напружанасць трукі. Ігра артыста (а яго выступленне так і хочацца назваць «іграю») сведчыць, наколькі важна ў цырку, акрамя тэатрычнага

У ПРАГРАМЕ — ДОБРЫ НАСТРОЙ

майстэрства, артыстызм, умненне «папаць» нумар, знаёміць жыўную сувязь з глядзельнай залай.

У праграме яшчэ намала цікавых акцёрскіх знаходак. Артыст Хуберта, напрыклад, жангліраў у асноўным трыма рэчамі. Ракардонны трукі у яго няма. Але мы бачым гэты акцёр, адчуваем адточаную манеру выканання, а на манеры гэта не менш важна, чым у тэатры і кіно.

Аднастайны і даволі невыразны нумары энцілібрыстаў Грыбкевічаў і акрабатаў Варліч. Яны працуюць у немудрагелістай эстраднай манеры, у якой адчуваецца і іншая школа, і іншая «ўстаноўка» на падачу трукі.

Не ўразліў нас асабліва і паветраны палёт артыстаў Вышыньскіх. Але асобныя вырашаныя гэтага нумара заслугоўваюць увагі.

Артысты Мозес паспрабавалі стварыць арыганальны нумар «Танец з удавамі». Мэты сваёй яны аднак не дасягнулі.

На дакладных рытмічных рухах пабудаваны нумары вельфігурыстаў Іюлес і роліка-складаны, але падацця яны лёгкі і свабодна. Асабліва цікавы адначасна цікавыя групыя кампазіцыі роліка-складаных з эфектным светлавым кошамкам у фінале.

Артысты Імуніцка ў кожным нумар унесці дозу гумару. Гэта добра, бо па-свойму «інструменту» пакаж. Гратскі жангліраў Гвядзка, напрыклад, вельмі выграе ад таго, што ён зроблены як «здарэнне ў бары». Талерачі тут не здаюцца толькі рэжыўстам, яны арганічна «ўваходзяць» у нумар.

Сустрэча са старым знаёмай Крысцінай Тэрлікоўскай, якая гаспадарыла ўжо ў Мінску, зноў парадвала мінчан. У клеццы з Льваў Тэрлікоўскай паводзіць сябе вельмі натуральна, нават грацьбізна. Няма крыкаў, эфектна-страшных поз, пабоў. Проста гульня з драпежнікамі. Але глядачу вядома, што гэтай прастай тоіцца настойлівая праца, што мінутная барацьба з небяспечнымі гадзаваніцамі. Толькі воля, мужнасць і любоў да працы дапамаглі Крысціне Тэрлікоўскай выйсці пераможцай, калі аднойчы драпежнікі адмовіліся падпарадкавацца. Артыстка зноў вярнулася

на манек, вярнулася такая ж прывабная і непасрэдная.

Завяршаюць праграму жаней Колка, Нумар Ідзе ў добрым тэмпе, са складанымі трукі.

Лесінг некалі гаварыў, што галоўнае ў мастацтве — судзісны частак. Для цырка ж гэтыя «судзісны частак» маюць першаставае значэнне. Трукі не так — і пошляцца, трохі не так — і д. Але выхад на коней мог быць лепшы. Вельмі добра, што ў нумар уведзены дыянавоны. Яны ажыўляюць і вырастаюць асобныя моманты, аднак...

Тут трэба сказаць некалькі слоў пра пацуду чэмеры.

Лесінг некалі гаварыў, што галоўнае ў мастацтве — судзісны частак. Для цырка ж гэтыя «судзісны частак» маюць першаставае значэнне. Трукі не так — і пошляцца, трохі не так — і д. Але выхад на коней мог быць лепшы. Вельмі добра, што ў нумар уведзены дыянавоны. Яны ажыўляюць і вырастаюць асобныя моманты, аднак...

Цырк любіць жарт востры, смелы, дасціпны, але не пошлы. А ў Дваракоскага і Зембыцкага ў нумары жаней Колка пошляцца была. Парадзіруючы старое ў цырку, клоуны нечакана аказаліся ў яго ў палоне. Ім варта радзіць з пошукімі цікавымі вырашанымі шукна і новымі трукі, старанна ачышчаць рэпертуар ад усяго наноснага.

Вялікую работу выканал мастакі, якія афармлялі праграму. Касцюмы артыстаў разнастайныя, яны эфектна падкрэпляюць характар кожнага нумара. На жаль, менш удала музичнае афармленне, не заўсёды яно судзілае са зместам праграмы.

На працягу ўсяго паказу зала з захапленнем апладзіруе майстэрства артыстаў. Яны знаёмыя арты, як нашы добрыя сябры і пабуды. Такія сустрэчы не могуць не радаваць.

В. НАДТОЧЫЙ.

НАШЫ МАЙСТРЫ МАСТАЦТВА

МАСКВА. Арбат. 1924 год. Велізарны старажытны дом. На першым яго паверсе знаходзіцца кіно «Арс». Побач з ім — вялікае прастронае фая, прыстасаванае для заняткаў.

Тут размясцілася Беларуская дзяржаўная студыя тэатральнага мастацтва.

Нададу ў студыю з Мінска прыхаўла, пасля прыймовых экзаменаў, некалькі чалавек паўнацення. Сярод іх вызначаецца маладая дзяўчына сваім чыстым прыгожым голасам.

Гэта Алена Паўлаўна Радзюльска, будучая народная артыстка БССР.

Ідзе час. Студыя жыве аднай дружнай сям'ёй. Жыве адной мэтай, адным палкім жаданнем стаць акцёркамі. Раніцай на ўроках, вечарам у тэатрах ці на рэпетыцыях. Перад беларускімі юнакамі і дзяўчытамі адкрываецца

АДНА З ПЛЕЯДЫ

ба Коласа. У тым жа годзе, 21 лістапада, нованароджаны тэатр урачыста адчынае свой першы сезон. З гэтай даты і пачынаецца акцёрскае прафесійнае жыццё Алены Паўлаўны Радзюльскай.

ТВОРЧАЕ рэзіццё акцёркаў, нават тых, што скончылі адну школу, у далейшым жыцці на сцэне адбываецца па-рознаму. Адны адрозва заўважваюць прызнанне і любоў глядача і крок за крокам замяцоўваюць свой поспех. Другія ж развіваюцца павольна, паступова накопляючы майстэрства, і пры спрыяльных умовах, атрымаўшы ролю па сабе, раптоўна з усеў паўнацётна выцяваюць сваю творчую індывідуальнасць.

Нешта падобнае здарылася і з Аленай Паўлаўнай. Першыя гады яна іграла ў тэатры маленькія эпідэічныя ролі. Яе выкананню ў той час была ўласціва пэўная скананасць. Актрыса іграла нясмела, ішла ў сваёй творчасці нібы вобцакам. Яна не верыла ў сябе, і гэтыя нявер'е пераходзіла ў звычайны свабоду на сцэне. І толькі ў «Разлом» Ляўрэна, выконваючы зусім маленькія ролі, яна знайшла сваю творчую індывідуальнасць.

Нешта падобнае здарылася і з Аленай Паўлаўнай. Першыя гады яна іграла ў тэатры маленькія эпідэічныя ролі. Яе выкананню ў той час была ўласціва пэўная скананасць. Актрыса іграла нясмела, ішла ў сваёй творчасці нібы вобцакам. Яна не верыла ў сябе, і гэтыя нявер'е пераходзіла ў звычайны свабоду на сцэне. І толькі ў «Разлом» Ляўрэна, выконваючы зусім маленькія ролі, яна знайшла сваю творчую індывідуальнасць.

Першай значнай работай для Алены Паўлаўнай была роля Алены Патрыцыя, жонкі выкара Чырабовай Арміі Ланчычскага ў п'есе Б. Рамашова «Байкі». Але Патрыцыя — асколак стараго свету. Гэтка распешчана пані з балонкай на руках, жанчына са старымі звычкамі і светапоглядом. Актрыса правільна аразумела сутнасць вобразу. Яе Але Патрыцыя будзе ўвасоблена на сцэне з усімі ўласцівымі ёй рысымі і рыскамі. Малодзе актрыса паказала ў працы над гэтай ролю ўмеласць апліць характар.

Яшчэ ў большай меры гэтае ўмеласць выявілася ў роля Агулдала п'есе А. Астроўскага «Беспасежніца». Яе Агулдала была адным з самых ціка

ДОБРАЯ МАГІЯ МАСТАЦТВА

НАТАТКІ АБ ДЭБОТАХ САВЕЦКАГА КІНО

Ніколі не перагае нас здзіўляць магія мастацтва. Талант мастака нібы шчасліва супадае са сваім часам: ён угадвае ў ім тое, што было схавана ад вацей іншых.

«Вось цяпер, калі стрэлы эпохі пранізвалі тваё сэрца, ты можаш ісці ад мяне», — толькі з такім словам у дарогу выпуснае ў вялікі і самастойны свет мастацтва сваіх вучняў Грыгорый Козіцаў — адзін з буйнейшых майстроў і педагогаў савецкага кіно, аўтар «Гамлета», «Дон-Кіхота» і «Трылогіі пра Максіма».

Апошнія гады ў савецкім кінамастацтве прыкметныя многімі цікавымі явамі. І адна з іх — іменная гэта, здавалася б, невытлумачальная, а на самай справе глыбока заканамерная — добрая магія мастацтва: перша пастаўшчыкі — і раптам новае імя ў гісторыю кіно. Імяна так было з Грыгорыем Чухраем, які атрымаў сусветную вядомасць адразу ж пасля «Сорак першага», Андрэем Таркоўскім, які стварыў не па гадах сталую кар'яру ад вайны («Бянава дзціства»), што жыла толькі ў яго цымавых дзіцячых адчуваннях, Марленам Хундзіявым, першая работа якога «Вясна на Зарнай вуліцы» захпіла ўсіх не толькі прывабнацю юнацтва, але і разуменнем сэнсу, характару жыцця нашага маладога сучасніка. Так адразу, без перадгісторыі, увайшлі ў мастацтва некалькі год назад Тэнгіз Абуладзе, і Рэзо Чхейдзе, Міхал Швейцар і Эдвард Разанув, Вітаўтас Жалакявічус і Арунас Жбурнас.

Пачынаючы мастацкі прыходзяць на кінастудыі краіны з Усеагульнага дзяржаўнага інстытута кінамастацтва ў Маскве, які рыхтуе рэжысёраў, сцэнарыстаў, акцёраў, апэратараў, мастакоў і нават эканамістаў. Прыходзяць яны і пасля заканчэння спецыяльных двухгадовых рэжысёрскіх курсаў, а таксама з многіх тэатраў і вучылішчаў краіны. І няма нічога здзіўнага ў тым, што ў гэтай няспынай і вельмі бурнай творчай плыні нараджаюцца новыя таленты, выноўваюцца іх майстэрства.

Вельмі памыляюцца тыя, хто думае, што ў маладога пакалення мастакоў ёсць сваё адзінае патэнанае тэма, што яно думкі і інтарэсы засяроджаны толькі на пэўных праблемах жыцця. І яшчэ больш памылка шукаць у творчасці маладых толькі нейкую адмоўную рэакцыю на традыцыйны мастацтва, які быўцам бы адзіна.

«Сутракаюцца, вядома, і ў савецкім кінамастацтве аматарскія моды і сэнсацыі. Аднак аднадушныя, якія яны ствараюць, тая паспешлівая і спекулятыўная, што не моцць сур'езна закрануць ні жыцця, ні мастацтва. Глядзя застаецца да іх раўнадушны.

Вялікі і складаны будынак савецкага кіно ўзводзіць тыя, хто здольны да глыбіняга засваення рэалітэў, да пранікнення ў законы існавання грамадства і чалавека, да апраўдання руху гісторыі.

Яшчэ рана гаварыць пра новыя фільмы Андрэя Таркоўскага «Страсці па Андрэю», які ўзнаўляе паўлегендарнае жыццё Андрэя Рублёва — геналяна рускага жывапісца чатырнаццаці стагоддзя. Фільм яшчэ ў рабоце. Аднак ужо ясна, што твор гэты выкліканы да жыцця сур'езным роздумам нашага су-

вілі вядомыя савецкія рэжысёры, у тым ліку і Міхаіл Ром — «Дзеваць дзяў аднаго года». Але ён ідзе ў рэжысуру, ідзе таму, што не хоча, не можа даверыць аўтарства нікому іншаму, ён сам, асабіста павінен сказаць народу сваё слова мастака пра вайну і мір, пра палітэні, пра сувязь часоў.

«Пераклічка» — так называў ён сваю першую карціну. Яго героі — малады танкіст, які загінуў у баі з ворагам у гады мінулай вайны, і касманат, які пракадавае шлях у Сусвецце. Абодва — Барадзіны. Адзін вяртаўся чалавечка ад жахаў фальшыва, другі адкрывае яму новыя далічкі.

У асобе Храбравіцкага савецкі кінамастацтва ніколі не пераадымае разумнага, тонкага і палымнага мастака.

Такі ж востры, малады, поўны актуальных жыццёвых пытанняў фільм стварыў у Рызе Галад Калышын, чалавек не першай маладосці, які нямае год праправадзіў у другім рэжысёрскім. Яго першая самастойная пастаўка становіцца прыкметнай з'явай. У фільме «Камень і асколкі» пастаўлена праблема грамадзянскага абавязку, выбару шляху чалавекам у эпоху, калі ў смяртэльнай бітве сутыкнуліся сілы фашызму і дэмакратыі. У заключных кадрах героі, які пазнаў ісціну і пачаў новае жыццё, гіне ад рукі былога сабра і цяпершняга ворага. Над ім з'яўляецца велічная сумная фігура, якая ўдзімаецца над братнімі могілкамі, і мы разумеем, што гэта сімвал народнай Латвіі, якая выплывала сваю сучаснасць.

Уменне пазначыць свет у яго драматычнай і дыялектычнай барацьбе, зразумець паступальны ход развіцця жыцця, робіць савецкага мастака мудрым і сталым, часам нават у самым пачатку дарогі. І таму пры ўсёй востра драматычнай афарбоўцы творы маладых пастаўшчыкоў рэспублікі і першым, бо ў іх адкрываецца будучыня: іх аптымізм глыбокі і істырычны. І мастак дазваляе сабе шырока і вольна абыходзіцца з датамі гісторыі і жыцця. Ён бачыць і ў іх тое, што было часам схавана ад мінулага, у новым святле супастаўляе падзеі і з'явы, устанаўлівае сувязь часоў. Ён выступае то як суддзя, то як інтэрпрэтацар, то як суарытэлік, дазваляючы сабе ўводзіць у твор увесь комплекс чалавечых думак і пачуццяў. Адсюль нямаюць розных жанравых фільмаў.

Работы маладога пакалення савецкіх рэжысёраў вельмі розныя сваім стылем. Моцная разнастайнасць экраннае лірычна-чужахасна стыхія з яе тонкім гумарам, праяснёнай думкай, дакладнай дэталізацыяй вобразав. Прыгаводжваюць словы Горкага пра Чэхава, які сказаў, што над усім сонмам яго герою — маленчкі і вялікі чалавечкаў — прапіноў пыхі іх творцы, які валодаў нішкі, але не дазваляў прыгожым голасам.

Гэты «ціхі і прыгожы» голас мастака, занепакоенага тым, што людзі могуць і павінны жыць лепш, гэты голас настолькі гучыць у фільмах «Міма вонкаў ідуць пагады» («Мас-фільм»), «Белыя-белыя бусы» («Узбекфільм»), «Доўгае шчаслівае жыццё» («Лен-фільм»).

Кожны год і месяц прыносіць на савецкі экран усё новыя імяны маладых мастакоў — гарадскіх, які любяць жыццё, шукаюць яшчэ не адкрытых шляхоў у мастацтвах. Іх творы — гэта голас нашай сучаснасці, з іх напружанымі, энергійнымі рытмам, смелай марай і вялікімі здзяйсненнямі, якія апраўдваюць гэтую мару.

Ірына КОКАРАВА, кінакрытык. (АДН)

Раскрытыцкі экран

Сава сумесную работу — шырокамэражную мастацкую, кінааповесць «26 бакініскіх камісараў» выпускаюць на экран кінастудыі «Масфільм» і «Азербайджанфільм». Фільм паставіў рэжысёр Аджар Ібрагімаў па сцэнарыі, які ён напісаў сумесна з Г. Гусейнавым і Маріям Максімавай. Карціна прысвечана гераічнаму жыццю і дзейнасці дваццаці шасці бакініскіх камісараў, расстраляных ітэрванамі ў верасні 1918 года ў плексах пад Краснаводскам.

У гадоўных ролях з'явіліся Уладзімір Самойла, Мелік Дадашаў, Тэнгіз Арчавадзе, Генадзе Байшоў, Сімен Санаалоўскі і інш.

Фільм «На адной пласце», які таксама выходзіць на экран у настрывічкім, створаны рэжысёрам Ільей Альшангерам на кінастудыі «Лен-фільм» па сцэнарыі Савы Дангулава і Міхаіла Папавы. Гэта кінааповяданне пра Леніна — стартэра рэвалюцыі і выдатнага дыпламата.

У ролях У. Леніна з'явіліся вядомыя савецкія кінаакцёры Іваненкі Смантуноскі. У астанніх ролях з'явіліся Э. Палова (Н. М. Ковальскі), Ю. Балмусаў (Ф. З. Даржынскі), І. Заблудовскі (М. І. Павлоўскі), А. Кабаладзе (І. В. Сталін).

У настрывічкім на сцяг гледаючы перадавецца і новай работа беларускіх кінамастацтваў — двухсерыйная шырокамэражная мастацкая кінааповесць «Колькі летаў, колькі змаў». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр-пастаўшчыкі Мікалай Фігуровскі.

Карціна прысвечана лёсу сельскага настаўніка, які пранёс праз усё выпрабаваны жыццё варту ў невечнаарнальным аптымізм нашчага часу, у справядлівасці, у камуністычнай ідэалі.

Гадоўную ролю ў фільме выконвае акцёр Алксандар Дзяржынскі, з'явіўшыся гледачам на карцінах «Кар'ера Дзімы Горына», «Супрацоўнік НК», «Дарэўныя дзеці», «Дзяржаўны завішчык» і інш.

Кадровая кінастудыя «Хлопчыкі і дзяўчынкі» створана рэжысёрам Юліем Файтам на кінастудыі «Ленфільм». У гэтай гэтай карціне няма імянаў. Вера Пачова, называючы свой сцэнарыі «Хлопчыкі і дзяўчынкі», нібы гаворыць: такая гісторыя магла здарыцца з кожным, хто толькі ступіць на са шчынай і стаць на парозе самастойнага жыцця. У гадоўных ролях у фільме з'явіліся Наталія Багунова і Мікалай Бурылеў.

Кадр з фільма «26 бакініскіх камісараў».

«Сляпым вярнуць з фронту Анбар Садмура. Але гэта не зрабіла яго песімістам. Науміст Садмура старэўся быць марцім і лятэрым людзі. У Анбара расце сын. Як хочацца бацьку стаць яму сабрам, ведаць, што ў яго на душы, памачыць у цяжкую мінуту. Але сын не зразумее бацьку».

Рэсэравацыя пра ўсё гэта, аўтары новай узбэскай кінакарціны «Відучасць» (сцэнарыі І. Рахіма і Ш. Абасава, пастаўшчыкі Ш. Абасава) нібы апелююць да маладых гледачоў, выклікаюць іх на шчыры размову.

У настрывічкім на экранх рэспублікі будуць дэманстравацца таксама новае шырокамэражная мастацкая кінааповесць «Тры першы года» вытворчасці кінастудыі «Масфільм» (пра будаўнічы дарогі ў Сібіры) і фільм адскінімаграфістаў «Адскінімаў», які расказвае пра падзеі падлеткаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

З зарубенчым кінастужкам гледачы убачаць: «В'етнамскі» — «Добры дракон», «Чэхаславацкі» — «Здарэнне ў цагляны, польскую» — «Невечкі барачы», югаслаўскую — «Помста за зойства», японскую — «Расемон», канадскую — «Панарыццел прэрыі», фільмы вытворчасці кінастудыі «ДФА» (ГДР) — «Пануль я жыць» і «Маці і маўліваць».

Кадр з фільма «Колькі летаў, колькі змаў».

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПАРК НА БАЙКАЛЕ

Рад навуковых устаноў Акадэміі навук ССРР, плануючыя органы распрацоўваюць яшчэ праект першага ў краіне Нацыянальнага парку на Байкале. Маецца на ўвазе, што на тэрыторыі парку будзе далучана толькі такая прамысловая і іншая дзейнасць чалавека, якая адпавядала б асноўнай умове: непаўторная прырода возера і надзвычайная чысціня яго вод павінны быць захаваны наваця.

Парк мяркуецца перапланавана размясціць на тэрыторыі 13 тысяч квадратных кіламетраў з тым, каб у далейшым яго тэрыторыя да 40 тысяч. У раёне Хамар-Дабанскага і Баргузінскага хрыбтоў, на мысе Святы Нос і востраве Альшоў, у іншых жывапісных месцах будуць пабудаваны кемпінгі, матэлі, пансіянаты, паліграфічныя доркі. На шматлікіх гарох крыніцах у прыбярэжных гарах і цянінах з'явіцца добраўпарадкаваная бальнеалагічная курорт. Мяркуюцца пракладка сеткі аўтамабільных дарог.

Певольне разлікаў, Нацыянальны парк на Байкале будзе наведваць большымі наўміальна вярстаў у год: каго не прабыць яго прыгасіць, магчымаць паліваваць у багатых дзіцячых нетрах, закінуч спініну ў багаты рыбай возы, заняцца спортам, адпачыць і палачыцца ў яго зарывым клімаце. У зоне парку, вразумела, атрымаюць развіццё прамысловы і рамесны, адпаведна ўсёму байкальскаму прыроднаму комплексу.

Узнавляецца парк будзе, відаць, Навуковы цэнтр. Спартыўны санітарны і тэхнічны кантроль, лясная, паліграфічная і рэбная інспекцыя, а гадоўнае — будучы разгорнуць назвыю адзінага на зямлі прыроднага «каміна» і на ўзалеўнае такога «каміна» і на зямлі нашчага прадукцыі, якім з'яўляецца унікальнае па чысціні, на сучаснай кіслародам і ўстойлівасці свайго складу прасная вада Байкала.

ЭЛЕБАЧАННЕ

30 верасня

Першая праграма, 11.00 — «Панарама Радзімы» (М), 11.30 — «За сталіцу сваю» (Д), 12.00 — «Слова прасіяна» (М), 12.10 — «Слова прасіяна» (М), 12.20 — «Слова прасіяна» (М), 12.30 — «Слова прасіяна» (М), 12.40 — «Слова прасіяна» (М), 12.50 — «Слова прасіяна» (М), 13.00 — «Слова прасіяна» (М), 13.10 — «Слова прасіяна» (М), 13.20 — «Слова прасіяна» (М), 13.30 — «Слова прасіяна» (М), 13.40 — «Слова прасіяна» (М), 13.50 — «Слова прасіяна» (М), 14.00 — «Слова прасіяна» (М), 14.10 — «Слова прасіяна» (М), 14.20 — «Слова прасіяна» (М), 14.30 — «Слова прасіяна» (М), 14.40 — «Слова прасіяна» (М), 14.50 — «Слова прасіяна» (М), 15.00 — «Слова прасіяна» (М), 15.10 — «Слова прасіяна» (М), 15.20 — «Слова прасіяна» (М), 15.30 — «Слова прасіяна» (М), 15.40 — «Слова прасіяна» (М), 15.50 — «Слова прасіяна» (М), 16.00 — «Слова прасіяна» (М), 16.10 — «Слова прасіяна» (М), 16.20 — «Слова прасіяна» (М), 16.30 — «Слова прасіяна» (М), 16.40 — «Слова прасіяна» (М), 16.50 — «Слова прасіяна» (М), 17.00 — «Слова прасіяна» (М), 17.10 — «Слова прасіяна» (М), 17.20 — «Слова прасіяна» (М), 17.30 — «Слова прасіяна» (М), 17.40 — «Слова прасіяна» (М), 17.50 — «Слова прасіяна» (М), 18.00 — «Слова прасіяна» (М), 18.10 — «Слова прасіяна» (М), 18.20 — «Слова прасіяна» (М), 18.30 — «Слова прасіяна» (М), 18.40 — «Слова прасіяна» (М), 18.50 — «Слова прасіяна» (М), 19.00 — «Слова прасіяна» (М), 19.10 — «Слова прасіяна» (М), 19.20 — «Слова прасіяна» (М), 19.30 — «Слова прасіяна» (М), 19.40 — «Слова прасіяна» (М), 19.50 — «Слова прасіяна» (М), 20.00 — «Слова прасіяна» (М), 20.10 — «Слова прасіяна» (М), 20.20 — «Слова прасіяна» (М), 20.30 — «Слова прасіяна» (М), 20.40 — «Слова прасіяна» (М), 20.50 — «Слова прасіяна» (М), 21.00 — «Слова прасіяна» (М), 21.10 — «Слова прасіяна» (М), 21.20 — «Слова прасіяна» (М), 21.30 — «Слова прасіяна» (М), 21.40 — «Слова прасіяна» (М), 21.50 — «Слова прасіяна» (М), 22.00 — «Слова прасіяна» (М), 22.10 — «Слова прасіяна» (М), 22.20 — «Слова прасіяна» (М), 22.30 — «Слова прасіяна» (М), 22.40 — «Слова прасіяна» (М), 22.50 — «Слова прасіяна» (М), 23.00 — «Слова прасіяна» (М), 23.10 — «Слова прасіяна» (М), 23.20 — «Слова прасіяна» (М), 23.30 — «Слова прасіяна» (М), 23.40 — «Слова прасіяна» (М), 23.50 — «Слова прасіяна» (М), 24.00 — «Слова прасіяна» (М).

Другая праграма, 17.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 18.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 19.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 20.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 21.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 22.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.00 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.10 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.20 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.30 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.40 — «Нагі дзіцячым» (М), 23.50 — «Нагі дзіцячым» (М), 24.00 — «Нагі дзіцячым» (М).

Трэцяя праграма, 14.55 — праграма перадачы «Слова прасіяна» (М), 15.30 — «Слова прасіяна» (М), 16.00 — «Слова прасіяна» (М), 16.30 — «Слова прасіяна» (М), 17.00 — «Слова прасіяна» (М), 17.30 — «Слова прасіяна» (М), 18.00 — «Слова прасіяна» (М), 18.30 — «Слова прасіяна» (М), 19.00 — «Слова прасіяна» (М), 19.30 — «Слова прасіяна» (М), 20.00 — «Слова прасіяна» (М), 20.30 — «Слова прасіяна» (М), 21.00 — «Слова прасіяна» (М), 21.30 — «Слова прасіяна» (М), 22.00 — «Слова прасіяна» (М), 22.30 — «Слова прасіяна» (М), 23.00 — «Слова прасіяна» (М), 23.30 — «Слова прасіяна» (М), 24.00 — «Слова прасіяна» (М).

Четвёртая праграма, 16.30 — «Слова прасіяна» (М), 17.00 — «Слова прасіяна» (М), 17.30 — «Слова прасіяна» (М), 18.00 — «Слова прасіяна» (М), 18.30 — «Слова прасіяна» (М), 19.00 — «Слова прасіяна» (М), 19.30 — «Слова прасіяна» (М), 20.00 — «Слова прасіяна» (М), 20.30 — «Слова прасіяна» (М), 21.00 — «Слова прасіяна» (М), 21.30 — «Слова прасіяна» (М), 22.00 — «Слова прасіяна» (М), 22.30 — «Слова прасіяна» (М), 23.00 — «Слова прасіяна» (М), 23.30 — «Слова прасіяна» (М), 24.00 — «Слова прасіяна» (М).

НАД ПОЛЕМ КРЫЧАЛІ ВАРОНЫ...

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

— А во!
— А-а-а... Ну, то пайшлі. Мы з табой, жуэжык, палязем на шпікі першымі. А то ж яны не ўмеюць іх след і духу даць. І сам не папяршы, і вош не забеш. Пайшлі, пайшлі, жуэжык...
— А тады, калі мы пайшлі да лані дзеда Караля, у ёй гаспадарылі немцы і паліцаі. Яны выцягвалі з лані клункі і патрашлі іх. З клункаў вываліліся розныя адзежныя: сапачкі, спадніцы, хусткі, сувоі палатна. З аднаго клунка пасыпаліся кнігі...
— То былі Косцівавы кнігі. Ён схаваў іх на гарышчы лані. Паматаю, я памագаў ім пасля збіраць каля лані параскіданія і парванныя кніжкі, памագаў складваць іх у скрынку і закупаваць тую скрынку на гародзе, у хусце парочак і смуродную Косцік падпусціў мяне памачыць яго, але пасля сурова папроджаваў, каб я, крый богу, не прагаварыўся, дзе ён захаваў свой скарб. Я, здаецца, не прагаварыўся нікому, але кніжкі ўсё ж праналі: калі мы вярнуліся ў родную вёску, на гародзе знайшлі толькі аскабкі дошак ад той скрынкі, а вакол было мноства дзірак, праколчаных шыткамі. Казалі, што шыткамі карнікі надшучвалі ў зямлі, дзе людзі прыхавалі свой скарб...
— Пад канвоем мы выйшлі на вуліцу. Яна была пустая — нідзе ні душы. Мы пайшлі ў канец вёскі, да Кірыжына дарог. Тут стаяла шмат падвод. Немцы і паліцаі налілі на падводны мяшкі, кошыкі кед, куры, парасі... А ўсе нашы стаялі на школьным двары. Наперадзе стаў дзед Кароль — яго я пазнаў здаўна. Пасля ўбачыў і маму з Лейнак на руках. Яна кінудас нам насустрэч перш, чым паліцаі, што ішоў з намі, паспеў спытацца:
— Чыя гэта дзеці?
— Мае, паночку, мае!

— А дзе твой мужык?
— А дзе ж яны былі? На фронце! Можна ўжо дзе і гадаваў жывуць!
— Мама загаласіла.
— А мужык, не бандыт? Не партызан?
— На фронце мужык, паночку! Разам з іншымі мужчынамі пайшоў і прапаў.
— А чаму балася? Чаму дзецей у кар'ер адправіла?
— Балася, паночку... Страліліна ўсчалася... Яны ж малыя яшчэ, жыцця яшчэ не бачылі...
— Стараста, — гукнуў паліцай, — гэта баба праўду кажа?
— Праўду, пан паліцай, — азваўся дзед Кароль. — Васіль яе на фронце. Разам з іншымі мужчынамі пайшоў...
— Так, дзед Кароль быў у вёсцы старастам, нямецкім старастам. Нічога гэтага я тады, вядома, не разумееў...
— Брэхаш, стары! — раптам закрычэў паліцай, падыходзячы да дзеда. — Усе вы тут бандыты і бальшавікі. Кажы праўду: дзе бандыт гэтай бабы? У лесе туляецца? Так!
— Я кажу праўду, пан паліцай. Брэхаш не навучыўся, — адказаў ціха дзед Кароль. — Яе Васіль на фронце. Узаяў разам з іншымі мужчынамі. На трэці дзень вайны.
— Ён быў бальшавік?
— Бальшавік! Гэтакі ж, як і я, пан паліцай. Разам зямлю аралі, разам баранавалі, разам насілі хадзілі...
— Брэхаш, бандыт! — паліцай размахнуўся і ўдарыў дзеда па твары. Пасля падшоў да немца, — відаць, начальніка, і нешта сказаў яму. Той кінуў. Дзеда Караля схапілі і паставілі над сцяной школы. А паліцай і немца падшлі да бабкі Габрусіцкі:
— Ты, старая, гавары: хто мужык гэтай бабы?
— А божачка ж мой, дык хіба ж вам не казалі? У кожнага чалавека спытаецца. Пайшоў яе Васіль на вайну. Разам з мужчынамі пайшоў. І з таго дня ні слыху, ні духу. Побач жа жывём, што — я не ведаю? Праўда ж, людцы? — бабка Габрусіцкая паварочвалася да людзей, што моўчы стаялі на школьным двары. — Ці ж я вас балачка буду? Дзякаваць богу, паці я вас на фронце яе Васіль...
— Бабка Габрусіцкая таксама апынулася побач з дзедам Каралём над сцяной школы. Пасля там стаялі Ганна, цётка Верка і дзядзька Якуб...
Дзядзька Якуб я люблю, мусіць, гэтак жа моцна, як і дзеда Караля. Іх хата стаяла побач з нашай, лічы што ў нашым гародзе. Толькі дзядзька Якуб быў малам сябрам. Асабліва мы любілі гуляць з ім на парэжцы іхняга свіронка.

«На беразе Немана». Фотаацэн З. ТРЫГУБОВІЧА.

№ 10

Аснову настрывічкіх мінімі «Тэатра» складае першы яго раздзел «Аб імях і імях», які займае добрую паловіну нумара. Аб багатым разнастайнасці падборкі сведчаць назвы неапаўторных артыкулаў: «Паваніцкі дзяткі», «Чаму я выраслаў», «Гамлет», «Вы — за тэатр», «Навошта дзеці ходзяць у тэатр?», «Гаворым пра нашых хларобы і г. д. Раздзел гэты дапаўняецца песнямі-наказамі Лява Усцінава «Горад без каханні».

Раздзел «Спектаклі» — артыкул Алены Палакнай «Аб імях», А. Талстога «Смерць Івана Грознага» ў Цэнтральнай тэатры Савецкай Арміі і Алесіа Кандзіна «Сяга да оперы М. Рымскага-Корсака «Сказ аб градзе Кіцены» ў Вялікім тэатры.

Перад самай вайной дзядзька Якуб перасялаў з вёскі на вёску. Гэта быў Толькам запамінаў вельмі добра. Дзядзька Якуб абіраўся ехаць у Стайн па мох. Пакуль ён сядзеў, мы з Толькам забраліся ў калёсы — наважыліся ехаць таксама ў тым Стайні. Колькі ні ўтарваў нас дзядзька Якуб, але мы і слухаць не хачелі. У той, канечне, алез, бо які б добры дзядзька Якуб ні быў, а ўсё ж не тата, трэба слухацца. А Тольк заўважыў, Ужо і маці ягонага выйшла на ганак, пачала ўтарвацца, нават мяне прасіла, каб я Толька падварыў пацэй на рачку лавіць сляжыку, а Тольк яні блізка. Бацька паспрабаваў сядзець яго сілком, але Тольк так зароп, што было чутно, відаць, аж на Кірыжынах. Тады дзядзька махнуў рукою, ускрынуў у калёсы і мяне, і мы паехалі. Але даехалі толькі да крамы. Тут дзядзька спыніў кая, сунуў нам з Толькам па рублю і скамандаваў: «А ну, парасяты, марш па цукеркі! А моху я і сам прыду. Прыеду — памачыць сідкаць будзеце. З'яўда?» Канечне, згодна! Каго, каб хто сказаў, ехаць у некія Стайні, па некім мох, калі можна пацэй у краму і купіць цукеркаў? У краме мы доўга вярталі, што купіць. Спынілі свой выбар, камусьці на сукрах — дужа выдалася салодкімі, смачнымі. Не паматаю, канечне, якія былі тады, перад вайною, цэны і ці вялікая гэта была сума — рубель, памятаю толькі, што сукхароў тых крамнік насыпаў нам па вялізнаму срукту — па такому вялізнаму, што мы ледзь дайшлі з тымі сруктамі дадому...
— Я глядзеў на тых, што стаялі над сцяной школы, і нічога не разумееў. Чаму яны там стаяць? З ім чыноў зрабіць нешта бласю? Канечне ж, бласю! Хіба могуць немцы зрабіць нешта добра? Ага, іх паставілі, наўзнава, за тое, што і дзед Кароль, і бабка Габрусіцкая, і дзядзька Якуб казалі немцам няпраўду. Канечне, няпраўду! Хіба яны не ведалі, што іх гэта павінаваць? Ну, добра, цётка Верка і цётка Ганна — гаранскія, не нашы, канчаныя іны могуць і не ведаць, што наш тата не на фронце, а ў лесе. А бабка Габрусіцкая, дзед Кароль, дзядзька Якуб? Яны ж з нашга канца, яны ж ведаюць. Дзед Кароль навад аднойчы аб нечым шаптаўся ўначы з бацькам. Гэта тады, калі тата нейкі заглянуў дадому. Я прыкінуўся, што сплю — моцна-моцна, а сам усё чысціцца чуў...
— Апошні раз пытаюся: дзе бацька гэтых дзятчых? Хто ён? Бандыт, бальшавік?
Мы стаялі вакол Косціка — мамы да час так і не пусцілі, стаялі і маўчалі. Я не плакаў, хоп мне і вель